

STAVOVI BUDUĆIH ODGOJITELJA/ICA O RODNIM ODNOSIMA U ODGOJNO – OBRAZOVNOM PROCESU

dr. sc. Anita Imre, doc
Fakultet prirodoslovno- matematičkih i odgojnih znanosti
*Sveučilište u Mostaru*¹⁰⁵

dr. sc. Nikolina Knezović, doc.
Fakultet prirodoslovno- matematičkih i odgojnih znanosti
*Sveučilište u Mostaru*¹⁰⁶

Sažetak: Rod se u današnje vrijeme sve više prepoznaje kao važan dio društvene stratifikacije u svim društvima i svim kulturama. Usprkos razvoju tehnologije i modernizaciji u našem društvu, još uvijek možemo prepoznati nepisana pravila prihvatljivog ponašanja za muškarce i za žene. Budući da sustav odgoja i obrazovanja može biti jedan od ključnih čimbenika u određivanju neravnopravnosti u društvu, cilj je ovog istraživanja ispitati stavove budućih odgajatelja /ica o rodnim odnosima u odgojno obrazovnome procesu. Ispitana je svijest budućih odgajateljica, studentica stručnog, preddiplomskog i diplomskog studija predškolski odgoj na Sveučilištu u Mostaru o rodnoj jednakosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, te njihovom interesu za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da buduće odgajatelji/ce iskazuju rodno egalitarne stavove po pitanju uloga muškaraca i žena u društvu, te iskazuju i relativno visoku svijest o rodnoj jednakosti na području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: ravnopravnost spolova, rodna jednakost, predškolski odgoj, pedagoška praksa

POJAM ROD, SPOL I RODNE ULOGE

Pojmovi spola i roda često se rabe kao sinonimi. Obično se pojam „spola“ upotrebljava i u značenju roda. Razlog je ne razlikovanja spola i roda to što su njihovi biološki i društveni utjecaji često pomiješani, navodi Galić (2009). Općenito se, u sociološkoj literaturi naziv *spol* koristi kako bi se govorilo o anatomskim i fiziološkim razlikama koje određuju muška i ženska tijela (Giddens, 2007). Rod podrazumijeva društvene, kulturološke i povijesne razlike između žena i muškaraca te obuhvaća različite društvene uloge, identitete i očekivanja za žene i muškarce u društvu. Odnosi se na nebiološke, kulturalno i društveno proizvedene razlike žena i muškaraca, muškosti i ženskosti (Calhoun, Light i Keller, 1994; Wharton, 2005; Milić, 2007, prema Galić, 2009). Kako je rod predmet istraživanja mnogih disciplina poput biologije, psihologije, antropologije i sociologije, te znanosti nude različite teorije kojima ga objašnjavaju. Tako autori Jugović i Kamenov (2009) od psihologijskih pristupa rodnim ulogama, ističu dva najvažnija: kognitivističko - razvojni modeli (Kohlbergov model razvojnih faza i model rodnih shema), koji polaze od teorija da se razumijevanje rodnog identiteta i rodnih uloga mijenja usporedno s razvojem intelektualnih kapaciteta djece, i teorije socijalnog učenja, koje stavljaju naglasak na iskustvo u učenju rodno tipiziranih ponašanja. Rod se između ostalog definira i kao primarni način označavanja odnosa moći (Wallach Scott, 2003, prema Ured za ravnopravnost spolova, 2007). Koncept roda se odnosi na društvene razlike koje su naučene, koje se mijenjaju s vremenom i koje imaju širok raspon varijacija unutar jedne kulture i između kultura (Ured za ravnopravnost spolova, 2007). Tako kategorija roda ukazuje na preoblikovani i društveno-kulturno

¹⁰⁵anita.imre@fpmoz.sum.ba

¹⁰⁶nikolina.knezovic@fpmoz.sum.ba

uobličeni pojam spola u ljudskom društvu. Autorica Wharton (2005) navodi da rod nije samo karakteristika individue, karakteristika koja se javlja na svim razinama socijalnih struktura te ga ističe kao princip socijalne organizacije i kritičnu dimenziju oko koje se distribuiraju različiti socijalni resursi. Odgovarajući na pitanje zašto je rod bitan, autorica nadalje iznosi tri glavna razloga: on oblikuje identitet i bihevioralne dispozicije pojedinaca; oblikuje socijalnu interakciju, te organizira društvene institucije. Razlika između spola i roda je temeljna, jer mnoge razlike između žena i muškaraca nisu biološke po podrijetlu, navodi Giddens (2007). Rod se između ostalog definira i kao primarni način označavanja odnosa moći (Wallach Scott, 2003, prema Ured za ravnopravnost spolova, 2007). Lindsey (2015) spol naziva „pripisanim statusom“, jer se osobe s njim rađaju, dok je rod „postignuti status“ iz razloga što se on uči. Rodne uloge su prema Pojmovniku rodne terminologije prema standardima Europske Unije „*skup kako nevidljivih, tako i jasno izraženih pravila koja upravljaju rodnim odnosima te dodjeljuju različite poslove i vrijednosti, odgovornosti i dužnosti muškarcima i ženama. Izražavaju se na tri razine: razini kulturne nadogradnje – kroz norme i vrijednosti u društvu, na razini institucija – blagostanja obitelji, obrazovnom sustavu i sustavu zapošljavanja itd., te na razini socijalizacijskih procesa, poglavito u obitelji*“ (Ured za ravnopravnost spolova, 2007: 78) Uloge muškaraca i žena razlikuju se u različitim kulturama, ali svako je društvo stratificirano prema rodu. To što je netko rođen sa različitim genitalijama, znači i da živi različite živote (Galić, 2004). Istraživanja provedena nakon raspada Jugoslavije pokazuju da stavovi prema rodnim ulogama postaju sve egalitarniji, te da rodni konzervativizam ima stalnu tendenciju pada (Sinovčić, Milavčić i Trut, 2015). U posljednje vrijeme, svjedoci smo postojanja sve više konzervativnih organizacija, povezanih u svojevrsnu mrežu – to su različite građanske inicijative, političke stranke i udruge koje u svojim nastojanjima koriste različite pravne mehanizme za promicanje svojih interesa. Radi se o organizacijama koje su izravno ili neizravno dobivale podršku od Rimokatoličke crkve, a svoju zabrinutost često usmjeravale upravo na iskorjenjivanje tradicionalnih obiteljskih vrijednosti, te nametanju različitih ideologija školama i vrtićima. (Topić, 2018)

RODNI ODNOSI U ODGOJNO OBRAZOVNOM PROCESU

Obrazovanje na različite načine sudjeluje u (re)produkciji rodni nejednakosti, navodi Baranović (2009): politikom zapošljavanja, izbornom procedurom za rukovodeća mjesta u školi, obrazovnim programima, pristupom obrazovanju ili školskom kulturom, odnosom nastavnika/ca prema učenicima/cama, evaluacijom učenika/ca itd. Škole i razredi su, kako navodi Baranović (2009) mjesta gdje se djeca svakodnevno susreću sa socijalnim, ekonomskim, kulturnim i rodnim raznolikostima i podjelama. Iako je objavljen velik broj radova koji se bave temom rodne (ne)osviještenosti u obrazovanju, tek je manji broj njih posvećen dimenziji spola/roda kao elementu skrivenog kurikuluma i ulozi škole u kulturnoj reprodukciji patrijarhalnih spolnih/rodni normi i obrazaca ponašanja. Rezultati istraživanja o spolnim/rodnim stereotipima provedenog među studenticama Pedagoškog fakulteta u Rijeci Mušanović (1995; 2002, prema Bartulović, 2011) potvrđuju tezu o prenošenju patrijarhalnih normi o rodnim ulogama žena i muškaraca u obrazovni proces. Postojanje tradicionalnih rodni stereotipa u budućih učiteljica, koje se na ponašajnoj razini manifestira kao prihvatanje i prenošenje tradicionalne ženske rodne uloge, značajan je prediktor socijalizacije rodni uloga učenika i učenica. Stereotipni stavovi učiteljica i učitelja o rodnim ulogama reflektiraju se u nastavnom procesu - u odabiru nastavnog sadržaja, načinu komunikacije i interpretiranju ponašanja učenika. Istraživanje Eccles i sur (2004, prema Baranović 2009) pokazalo je da nastavnici matematike različitim očekivanjima od učenika i učenica utječu na njihove obrazovne i profesionalne odluke. Rezultati upozoravaju da je problem u tome što učenici i učenice interioriziraju ta stereotipna uvjerenja, te se time dugoročno doprinosi održavanju rodni stereotipa kod obrazovni i profesionalni odluka dječaka i djevojčica, primjerice kod odabira škole ili zanimanja. Leck (1987, prema Bartulović, 2013) ističe da je rod varijabla koja utječe na odnose moći u razrednoj interakciji jer se također i učenici, temeljem kulturni uvjerenja, različito postavljaju prema učiteljicama i prema učiteljima. Učiteljice su često doživljavane kao majčinske figure i njegovateljice. Tako implicitna rodna očekivanja utječu na interakciju među učiteljima i učenicima, kao i na cjelokupni nastavni proces.

Rodna nejednakost i uloga odgojitelja/ica u stvaranju rodni stereotipa

Rodna neravnopravnost uključuje velik rad na problemu rodne nejednakosti odnosno neravnopravnosti. Postojeća neravnopravnosti nastale su na osnovu društvenih odnosa koji se temelje na stereotipima o obitelji, obrazovanju, kulturi, društvu, poslovima itd. Međutim i neravnopravnost je moguće promijeniti i to prvenstveno usvajanjem novih pristupa i strukturalnih, organiziranih promjena na svim područjima javnog života, ali i onog privatnog. Kao najvažnije ciljeve postizanja rodne ravnopravnosti, možemo navesti priznanje i potpunu primjenu ženskih prava kao ljudskih prava; razvoj i napredak predstavničke demokracije putem promoviranja jednakog sudjelovanja žena i muškaraca; ekonomsku nezavisnost pojedinca i težnju da se usklade obiteljski život i radne obaveze, žena i muškaraca; jačanje svijesti i ravnopravno razvijanje samopouzdanja; zajedničko priznanje žena i muškaraca u ispunjavanju potreba i odgovornosti u cilju otklanjanja neuravnoteženosti u društvu (Todorov, 2013). Odgojitelji kao i odgojiteljice danas vjeruju u cjeloviti razvoj. (Ljubičić, 2018) Osvještavanjem rodne i spolne problematike, obrazovani pedagoški kadar teži tome da djeca prihvate svoj spol kao nešto sasvim prirodno, nešto što ne predstavlja prepreku ili svojevrsni zatvor. Takvo suvremeno razmišljanje o spolu i rodu doprinosi rodnoj ravnopravnosti, odnosno put ka prihvaćanju odgajateljske profesije kao one koja je jednako vrijedna i za muškarce i za žene. Ako pogledamo argumente socijalne jednakosti (Seifert, 1986), povećanje broja odgojitelja smanjilo bi viđenje odgajateljske profesije kao isključivo „ženskog zanimanja“. Umjesto toga, odgojitelji bi o svojim poslovima trebali misliti kao o „poslovima profesionalaca“. Imati veći broj muškaraca u profesiji ojačalo bi sliku profesionalnosti i pružilo veće profesionalno samopouzdanje jer su profesije koje su dominantno ženske u velikoj mjeri marginalizirane na ljestvici društvenog značaja što im daje niži status, financijski benefit i količinu društvene moći (Tomić i Spasić, 2010). Moss (2006) ističe tri viđenja odgojitelja, a jedan se bazira na konstrukt ženskosti odnosno viđenje odgojitelja okarakteriziranog kao „zamjenske majke“. Time se podrazumijeva da je odgojitelj prvenstveno skrbnik, njegovatelj u kojem se idealizira odnos majka - dijete te se smatra da je potrebno vrlo malo ili nimalo obrazovanja za taj posao jer se zasniva na majčinskoj prirodi i domaćinskoj sferi (Moss, 2006). Iako je većina istraživanja fokus i interes stavljala na razvijanje rodni stereotipa u školama, u zadnje vrijeme, kako navodi Hogan (2013) sve je veći interes znanstvenika za polje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Rezultati mnogih istraživanja slični su onima u školi, a autorica Bayne (2013) navodi njihove rezultate, koji govore da se općenito smatra da su dječaci aktivniji od djevojčica, da zauzimaju više prostora, ulaze u opasne aktivnosti te često zadirkuju djevojčice. Smatra se da dominiraju unutar odgojno-obrazovnih skupina, da su češće u ulozi vode, dok se djevojčice uglavnom drže odgajatelja/ica, pomažu im, pospremaju sobu i sl. Odgajatelji/ce zahtijevaju više od djevojčica nego od dječaka, te su prema njima strože i više ih kontroliraju. Uloga odgojitelja i njihove percepcije rodni uloga ističe se kao važna u razvoju rodni odnosa unutar odgojno-obrazovne skupine. Istraživanja su pokazala da odgojitelji/ce često imaju pojednostavljena shvaćanja o rodu kao biološki ili socijalno determiniranom pojmu (Grieshaber, 2007; Robinson i Diaz, 2006; Blaise, 2013, prema Hogan, 2013). Fagot (1985, prema Bartulović, 2013) je provela istraživanje koje je pokazalo presudnu ulogu komunikacije odgojitelja/ica sa dječacima i djevojčicama. U prvom promatranju, primijećeno je da se jednogodišnje djevojčice i dječaci ponašaju jedni prema drugima i prema svojim odgojiteljima na isti način. Rodnu diferencijaciju potaknuli su upravo rodni stereotipi odgajatelja, koji su djevojčice poticali da budu tihe i mirne, a dječake da budu asertivni. Različiti tretman rezultirao je drastičnim razlikama u obrascima ponašanja koji su primijećeni godinu dana kasnije, ukazujući time na povezanost između koncepcija o rodni ulogama koje odrasli putem interakcije prenose na djecu i rodno diferenciranih obrazaca ponašanja koje djevojčice i dječaci pod tim utjecajem razvijaju. Sue (2010, prema Bartulović, 2011) temeljnim problemom smatra „nevidljivost“ rodne diskriminacije kao prakse koja proizlazi iz osobne neosviještenosti „počinitelja“. Bartulović (2011) navodi da je velik broj žena u sustavu predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja povezan s romantičnom projekcijom majčinske uloge na ulogu učiteljice. Općenito, veći broj žena zaposlenih u sustavu obrazovanja, zdravstvenom sustavu i sustavu socijalne skrbi objašnjava se tradicionalnom podjelom društvenih uloga po spolu, koja se temelji na percepciji žene kao nježne, skrbne, drage, požrtvovne, strpljive, usmjerene na djecu i služenje ostalim članovima društva (Dovidio, Glick i Rudman, 2005, prema Bartulović, 2011).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje provedeno u okviru ovog rada bavi se ispitivanjem stavova budućih odgajatelja/ca o rodnom

odnosima u odgojno-obrazovnom procesu

Cilj istraživanja : Budući da sustav odgoja i obrazovanja može biti jedan od ključnih čimbenika u određivanju neravnopravnosti u društvu, cilj je ovog istraživanja ispitati stavove budućih odgojitelja/ica o rodnom odnosima u odgojno obrazovnome procesu, te razini interesa o pitanju jednakosti spolova u društvu. Na osnovu cilja istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze

Hipoteza : Ispitane buduće odgojitelji/ce pokazivati će visoku razinu svijesti o rodnoj jednakosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Kako se u radu ispituje i razina interesa o jednakosti spolova, postavljena je i pomoćna hipoteza koja glasi : Ispitani budući odgojitelji/ce pokazivati će visoku razinu interesa za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu.

Mjerni instrument

Mjerni instrument u potpunosti kreiran za potrebe ovog istraživanja, a ispituje stavove budućih odgojitelja/ica o važnosti rodne jednakosti kod djece. Također se radi o mjernom instrumentu Likertovog tipa, a pridružena mu je petero stupanjska skala procjene (1-„*Uopće se ne slažem*“, 2-„*Uglavnom se ne slažem*“, 3-„*Niti se slažem, niti se ne slažem*“, 4-„*Uglavnom se slažem*“ i 5-„*U potpunosti se slažem*“). Instrument se sastoji od 14 čestica:

1. Odgajatelji imaju važnu ulogu u promicanju rodne jednakosti kod djece.
2. Odgajatelji bi trebali koristiti rodno neutralne materijale u svom radu.
3. Muškarci i žene danas su ravnopravni i ne trebamo se time posebno baviti u vrtiću.
4. Uvođenje elemenata rodne jednakosti u rani i predškolski odgoj i obrazovanje može biti štetno za razvoj djece.
5. Djeca rodne uloge uče u svojoj obitelji i mi se kao odgajatelji ne trebamo miješati.
6. Rodna jednakost trebala bi biti integrirana u kurikulum vrtića.
7. Odgajatelji bi trebali biti više educirani po pitanju rodne jednakosti kroz inicijalno obrazovanje (fakultet).
8. Više muških odgajatelja unaprijedilo bi rodnu jednakost u vrtićima.
9. Uvođenje elemenata rodne jednakosti u rani i predškolski odgoj i obrazovanje ugrozilo bi obiteljske vrijednosti u našem društvu.
10. Odgajatelji bi trebali biti više educirani po pitanju rodne jednakosti kroz stručno usavršavanje (seminare, predavanja, radionice).
11. Rodna ravnopravnost je važan aspekt odgojno-obrazovnog procesa
12. Djevojčice i dječaci imaju iste sposobnosti i potencijale u učenju
13. Odgojitelji/ce bi trebali koristiti rodno neutralan jezik u komunikaciji s djecom.(na pr. Umjesto upute " Dečki pomozite nam pomaknuti stolove", govoriti " Djeco, pomozite nam pomaknuti stolove"
14. Rodni stereotipi prisutni su u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Koliko ste zainteresirani za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu?

- 1) Izrazito me zanima ova tema (pratim zakonske i druge propise).
- 2) Prilično me zanima ova tema (pratim medije – tv, novine, internet).
- 3) Slabo, baš ne pratim tu problematiku.
- 4) Uopće me to ne zanima

Uzorak i metoda istraživanja

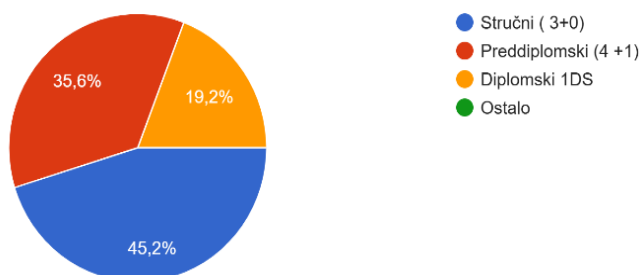
Na prigodnom uzorku od 73 ispitanika, istraživanje je provedeno metodom ankete. Anketa je provedena u travnju 2025 godine, na populaciji studenata/ica studija Predškolski odgoja na Fakultetu prirodoslovno – matematičkih i odgojnih znanosti, Sveučilišta u Mostaru. Link sa online upitnikom je postavljen na platformu E učenja, te su studenti/ice zamoljene da upitnik ispune.

Na samom on line upitniku, bilo je naznačeno da se on koristi samo za znanstvene svrhe, te da je dobrovoljan i anoniman, da se u svakom trenutku može odustati od njegova ispunjavanja.

REZULTATI I RASPRAVA

Polazeći od općih podataka, a vezano za stupanj studija koji je student/ica upisala u ovom anketnom upitniku (Grafikon 1.), razvidno je kako je od njih 73 koliko je anketni upitnik ispunilo, njih 19% (14) na diplomskom studiju, potom na sveučilišnom preddiplomskom studiju 35,56% (26) i na stručnom studiju 45,2% (33)

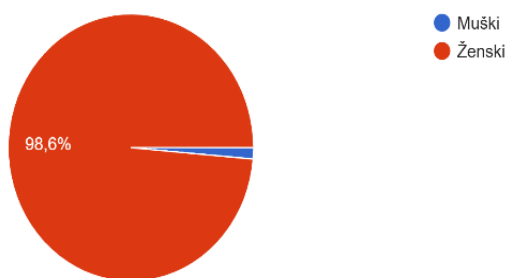
Student/ica ste studija predškolski odgoj (navesti stupanj studija)
73 odgovora

Grafikon 1. Stupanj studija

Drugi podatak koji smo tražili od studenata/ica jeste njihov spol. Dakle, kako ste može i pretpostaviti rezultati pokazuju kako je 98,6% ispitanica ženskog spola, a samo jedan pripadnik muškog spola. (Grafikon 2.)

Spol
73 odgovora

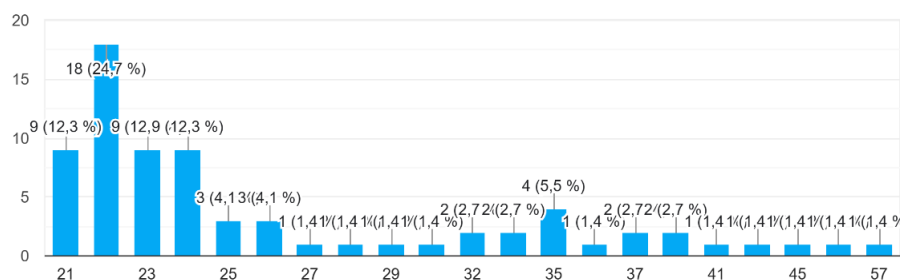

Grafikon 2. Spol ispitanika

U ovom dijelu anketnog upitnika koji se odnosi na opće podataka, od ispitanika smo tražili da se izjasne o svojoj dobi, te nam grafikon pokazuje, kako se najveći broj njih ima između 21 i 23 godine, 24,7%, nakon toga 12,3% njih sa 21 godinom te isti procent od 12,3% koji imaju 23 godine, Raspršenost dobi ostalih ispitanika je u malim procentima, te je vidljiva u grafikonu 3.

Dob

73 odgovora

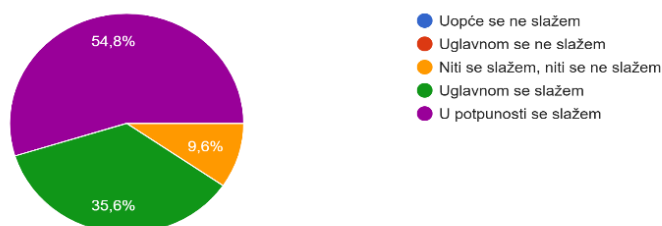

Grafikon 3. Dob ispitanika

Nakon općeg dijela, drugi dio anketnog upitnika odnosio se na ispitivanje stavova o važnosti rodne jednakosti kod djece u kojoj se na osnovu skale Likertovog tipa, ispitanici/e su se izjašnjavali o stupnju slaganja ili ne slaganja s navedenim tvrdnjama. Na prvu tvrdnju *Odgovitelji/ce imaju važnu ulogu u promicanju rodne jednakosti kod djece*, njih 54,8% se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, 35,6% uglavnom se slaže, dok se 9,6% izjasnilo kako se niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom. (Grafikon 4.)

1. Odgovitelji/ce imaju važnu ulogu u promicanju rodne jednakosti kod djece. (Rodna jednakost je koncept koji osigurava jednake mogućnosti za svu djecu neovisno i spolu)

73 odgovora

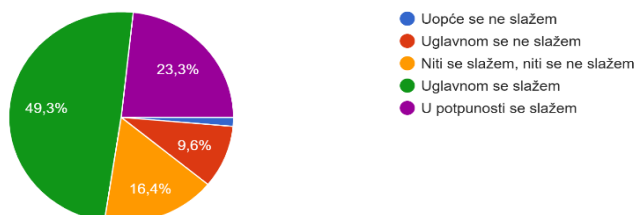

Grafikon 4. Promicanje rodne jednakosti

Ispitani/e buduće odgajatelji/ce su prema tvrdnjama o važnosti edukacije „kroz stručno usavršavanje – seminare, predavanja, radionice“ pokazale također visok stupanj slaganja, preko 72% pokazuje visok stupanj slaganja, a 16,4% su neutralnog stava. (Grafikon 5.)

10. Odgovitelji/ce koji/e su uposleni u dječjim vrtićima bi trebali biti više educirani po pitanju rodne jednakosti kroz stručno usavršavanje (seminare, predavanja, radionice).

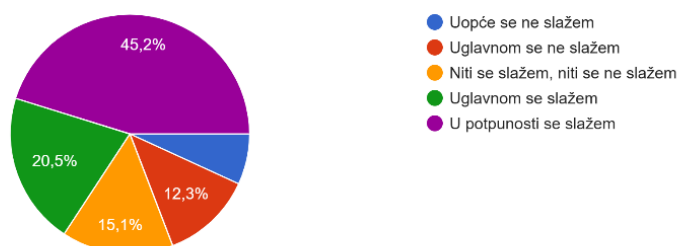
73 odgovora

Grafikon 5. Važnost educiranja odgojitelja/ica

Po stupnju slaganja je i naredna tvrdnja po stupnju prihvaćenosti i to više od 70% jeste tvrdnja *„Djevojčice i dječaci imaju iste sposobnosti i potencijale u učenju“*, dok se samo mali broj njih ima neutralan stav 15/, a tek 4% ispitanika/ica ima nizak stupanj slaganja s ovom tvrdnjom. Sljedeća tvrdnja koja glasi da bi *„rodna jednakost trebala biti integrirana u kurikulum vrtića“* pokazuje visok stupanj slaganja. Naime, s tom tvrdnjom slaže se gotovo 67% ispitanih, dok ih je nešto manje (26%) neutralnog stava. Također velik stupanj slaganja pokazala je tvrdnja kako bi *„Budući odgojitelji/ce bi trebali biti više educirani po pitanju rodne jednakosti kroz inicijalno obrazovanje“* i to gotovo 67%, dok je njih 23,3% neutralnog stava. Tvrdnja koja glasi *„Odgojitelji/ce bi trebali koristiti rodno neutralan jezik u komunikaciji s djecom,“* pokazuju također visok stupanj slaganja. Naime, s ovom tvrdnjom se slaže gotovo 66% budućih odgojitelja/ice, dok tek 15% ima neutralan stav prema ovoj tvrdnji. (Grafikon 6.)

13. Odgojitelji/ce bi trebali koristiti rodno neutralan jezik u komunikaciji s djecom. (na pr. Umjesto upute " Dečki pomozite nam pomaknuti stolove", govoriti " Djeco, pomozite nam pomaknuti stolove" 73 odgovora

Grafikon 6. Upotreba rodno neutralnog jezika u komunikaciji

Sljedeća tvrdnja po stupnju slaganja jeste tvrdnja *„Odgojitelji/ce bi trebali koristiti rodno neutralne materijale u svom radu“*. Ova tvrdnja pokazuje distribuciju od 32,9% ispitanika/ica se izjašnjava kako se uglavnom slaže, nešto manji procent njih 24,7% se u potpunosti slaže, što je visok stupanj prihvaćenosti gotovo 58 %, a samo 17,8% ispitanika su neutralnog stava. Po stupnju prihvaćenosti jeste i naredna tvrdnja da bi *„više muških odgajatelja unaprijedilo rodnu jednakost u vrtićima“*, s kojom se slaže gotovo polovica ispitanih (52%). Ovu tvrdnju ne podržava 5,5% ispitanih.

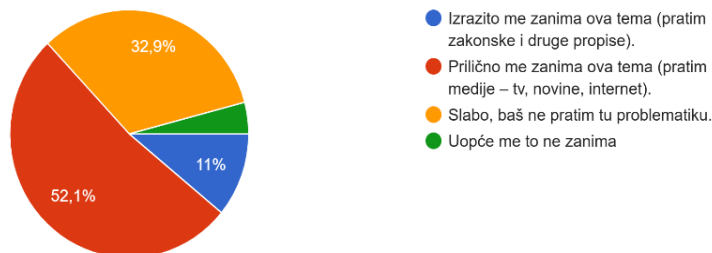
Tvrdnja koja je pokazala visok stupanj neslaganja, s druge strane je *„Uvođenje elemenata rodne jednakosti u rani i predškolski odgoj i obrazovanje ugrozilo bi obiteljske vrijednosti u našem društvu.“*, s kojom se ne slaže gotovo 63% ispitanih budućih odgojitelja/ica, dok jedan dio njih 21% ima neutralan stav.

Rezimirajući distribuciju rezultata ovog mjernog instrumenta, ohrabruje činjenica da budući odgojitelji/ce prepoznaju svoju ulogu odgojitelja/ica kao važnu u promicanju rodne jednakosti, te se uglavnom ne slažu s time da bi uvođenje elemenata rodne jednakosti u rani predškolski odgoj ugrozilo obiteljske vrijednosti u društvu. Stoga, može se potvrditi glavna hipoteza, u kojoj smo pretpostavili kako će budući odgojitelji/ice pokazati visoku razinu svijesti o rodnoj jednakosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

Treći dio ovog anketnog upitnika odnosio se na interes budućih odgojitelja/ica za pitanja ravnopravnosti spolova u našem društvu. Rezultati pokazuju kako je gotovo 63% ispitanih zainteresirano za ovo pitanje, a gotovo 33% njih pokazalo je neutralan stav. (Grafikon 7.)

Koliko ste zainteresirani za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu?

73 odgovora

Grafikon 7. Interes za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu

Budući da je distribucija rezultata ipak nešto veća u korist interesa za ovu problematiku, može se potvrditi i pomoćna H1 hipoteza, koja glasi :Ispitani budući odgojitelji/ce pokazivati će visoku razinu interesa za pitanje ravnopravnosti spolova u društvu.

ZAKLJUČAK

Dječji vrtići mjesta su prve socijalizacije djece izvan obitelji. To su mjesta gdje se djeca prvi puta susreću sa socijalnim, ekonomskim, kulturnim, pa tako i rodnim različitostima i podjelama. Rodna socijalizacija jedan je od osnovnih aspekata procesa opće socijalizacije. Djeca mogu prepoznati razlike između muškaraca i žena već sa dvije godine. Važnost odgojno-obrazovnih ustanova i njihovih djelatnika prepoznata je i na razini EU, pa se tako primjerice u preporukama Odbora ministara/ministrica iz 2007., navodi da oni mogu utjecati na održavanje mehanizma odabira utemeljenog na spolu, ili suprotno – biti akteri društvene promjene. Nadalje, ističe se da se ravnopravnost muškaraca i žena te rodna perspektiva trebaju uključiti u sve razine obrazovnog sustava od najranije dobi. Važnost odgojno-obrazovnih ustanova i njihovih djelatnika prepoznata je i na razini EU, pa se tako primjerice u preporukama Odbora ministara/ministrica iz 2007., navodi da oni mogu utjecati na održavanje mehanizma odabira utemeljenog na spolu, ili suprotno – biti akteri društvene promjene. Nadalje, ističe se da se ravnopravnost muškaraca i žena te rodna perspektiva trebaju uključiti u sve razine obrazovnog sustava od najranije dobi. Budući odgojitelji/ce svoju ulogu vide kao važnu u promicanju rodne jednakosti. Može se zaključiti kako je po pitanjima rodne jednakosti potrebno još više promišljati pedagošku praksu u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, te kako bi trebalo posvetiti više pozornosti obrazovanju odgajatelja. Razvidno je, kako u društvu ima mjesta za ohrabrivanje razvoja rodno egalitarnije perspektive nego što je ona razvijena danas.

LITERATURA

- Baranović, B. (2009). Rodna (ne)ravnopravnost i diskriminacija u obrazovanju, u Kamenov, Ž i Galić B (ur.): *Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj* (str 38-49). Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
- Bartulović, M. (2011). Hofstedeova dimenzija muževnosti kao analitički okvir rodne jednakosti i seksualne različitosti. *Pedagoškijska istraživanja* 8 (1), 171 – 183
- Bartulović, M. (2013). Test konfrontacije: rodna dimenzija interkulturalnog obrazovanja. *Pedagoškijska istraživanja*, 10 (2), 265 – 283.
- Bayne,E. (2009). Gender pedagogy in Swedish pre-schools: an overview. *Gender issues*, 26(2), 130-140. Preuzeto 23.3.2025. sa <https://link.springer.com/article/10.1007/s12147-009-9076-x>
- Galić, B. (2004). Seksistički diskurs rodnog identiteta. *Socijalna ekologija*, 13 (3-4), 305-324. Preuzeto 10.4.2025. s <https://hrcak.srce.hr/47822>

- Galić, B. (2009). Društvena uvjetovanost rodne diskriminacije, u: Kamenov, Ž i Galić B (ur.): *Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj* (str 9-28). Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
- Giddens, A. (2007). *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Lindsey, L. L. (2015). *Gender roles: a sociological perspective*. New York: Routledge
- Ljubičić, M. (2018). *U potrazi za „muškim modelom“ – stavovi odgajateljica o muškim odgajateljima* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:357963>
- Moss, P. (2006). Structures, Understandings and Discourses: Possibilities for RE-Envisioning the Early Childhood Worker. *Contemporary Issues in Early Childhood*
- Seifert, K. (1986). Men in early childhood education. Manitoba University, Winnipeg department of educational psychology
- Sinovčić, P., Milavić, B. i Trut, V. (2016). Odnos religioznosti, stavova o nacionalizmu i o rodnim ulogama s postmaterijalističkim vrijednostima splitskih srednjoškolaca. *Revija za sociologiju*, 46 (1), 5-31. Preuzeto 15.4.2025 sa: <https://doi.org/10.5613/rzs.46.1.1>
- Todorov, D. (2013). Rodna ravnopravnost i diskriminacija na osnovu pola. Priručnik za zaposlene u instituciji Pokrajinskog ombudsmana i pokrajinskim organima uprave. Novi Sad: Pokrajinski ombudsman.
- Tomić, M., Spasić, D. (2010). Maskulinitet u profesijama. *Antropologija* 10, sv.1
- Topić, I. (2018). *Stavovi odgajatelja o rodnim odnosima u odgojno-obrazovnome procesu* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:466311>
- Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (2007). *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima EU*. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.
- Wharton, A. S. (2005). *The sociology of Gender: An Introduction to Theory and Research*. Oxford: Blackwell Publishing.

VIEWS OF FUTURE EDUCATORS ON GENDER RELATIONS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Summary: Gender is increasingly recognized today as an important part of social stratification in all societies and cultures. Despite the development of technology and modernization in our society, we can still identify unwritten rules of acceptable behavior for men and women. Since the education system can be one of the key factors in determining inequalities in society, the aim of this research is to examine the attitudes of future educators regarding gender relations in the educational process. The research is based on the understanding of gender as a culturally conditioned concept. The awareness of future female educators, students of undergraduate and graduate studies in preschool education at the University of Mostar, regarding gender equality in early and preschool education, as well as their interest in the issue of gender equality in society, was investigated. The results of this research show that future educators express gender-egalitarian attitudes concerning the roles of men and women in society and demonstrate relatively high awareness of gender equality in the field of early and preschool education. Nevertheless, there is still room in our society to encourage the development of a more gender-egalitarian perspective, especially regarding the need for further consideration of pedagogical practice in institutions for early and preschool education.

Keywords: gender equality, gender equality, preschool education, pedagogical practice